

KÉPESLAPOK A DÉLVIDÉKRŐL

**Fejős Sándor – Forró Lajos – Molnár Tibor (szerk.):
Délvidéki képeslapok a XIX. és XX. századból.**

Vajdasági Kutató Központ Egyesület, Magyarkanizsa, 2020. 151 p.

A régi képeslapok gyűjtésének nagy múltja van. Az 1990-es évektől kezdve számos kiadványban nyerhettünk betekintést egyes gyűjteményekbe vagy a települések múltjába ebben a formában. A 2000-es években Sas Péter „mesélő képeslapok” sorozata elsősorban az erdélyi városokat mutatta be, bár volt egy *Felvidéki városok* kötete is. A 2003-ban megjelent, *A régi Magyarország képeslapokon* című kötet földrajzi tájfogalmak szerint csoportosította az első világháború előtti képeslapokat. Ebben a délvidéki lapok az Alföld és a Bánát fejezetekben találhatóak. 2005-ben Göncz József és Bognár Béla *Szép Délvidékünk* címmel adott ki az 1897 és 1945 közötti történelmi képeslapokból egy válogatást. Ebbe a kötetbe Zala vármegyétől Torontálig válogattak képeslapokat. Zala és Vas vármegyéből azért került a kötetbe néhány lap, mert a Muraköz néhány települése 1920-ban az SZHSZ Királysághoz került, napjainkban Horvátország része. A Fejős Sándor, Forró Lajos és Molnár Tibor szerkesztette *Délvidéki képeslapok a XIX. és XX. századból* Bács-Bodrog, Torontál, Temes és Szerém vármegyéből mutat be képeslapokat, mivel – ahogy a kötet előszavában az egyik szerkesztő, Fejős Sándor megfogalmazta – „jelen kötetünkben a mai Vajdaság területét érintő részeket tárgyaltuk korszecifikus jellemvonásaikkal”. A kiválasztott lapok jelentős része a 20. század első felében, főként az első világháború után készült. A képek többsége a Délvidék Kutató Központ

Archívumából származik, az első világháború előtti képeslapok pedig szinte kivétel nélkül Molnár Tibor gyűjteményéből valók. (A Délvidék Kutató Központnak nem ez az első képes kiadványa: 2008-ban a martonosi fényképekből jelent meg a *Martonosi emlékképek a 20. századból* Forró Lajos, Kávai Szabolcs és Tandari Erzsébet szerkesztésében. Öt évvel később a *Kanizsai képeslapok a 20. századból* című kötet szerkesztésében már Fejős Sándor is részt vett.)

A 2020-ban, a Délvidék Kutató Központ egyik partnere, a Vajdasági Kutató Központ Egyesület által kiadott könyv a képeslapok mellett a szerkesztők által írt három tanulmány segítségével is felidéri azokat a történelmi korszakokat, melynek a képeslapok is kordokumentumai. Az első fejezet, *A délvidék történeti vázlat 1867–1920* az egyes vármegyék bemutatása közben nyolc város történetének rövid vázlatát is adja: Újvidék, Zombor, Szabadka, Zenta, Magyarkanizsa, Nagykinda, Nagybecskerek és Pancsova első világháború alatti és utáni története 1920-ig külön-külön fejezetekbe került.

A kötet vajdasági nézőpontból készült, hiszen a szerzők nem térnek ki arra, hogy a Bácska északi része Magyarországhoz került (Bács-Bodrog vármegyének 14%-a), és a Muravidék helyett a „Murántúl” kifejezést használják. Ez a megközelítés a könyv más részein is érződik. Például, Zombor kapcsán szó esik a Szerb Vajdaság és Temesi Bánság kerületeiről, s itt a zombori kerület járásai között nem sorolják fel Baját, hanem tévesen Bajsa szerepel, ami nem volt járási központ 1849 és 1860 között, hanem csak a kulai járás egyik települése. Nagykinda sem volt kerületi székhely a Szerb Vajdaság és Temesi Bánság idején, hiszen kerületi székhelyként Temesvár, Lugos, Nagybecskerek, Zombor és Újvidék működött.

A politikai és társadalmi változások a két világháború közötti Délvidéken két alfejezete a korabeli oktatáspolitikát és a korszak magyar nyelvű sajtójának rövid történetét is bemutatja. Az előző két fejezet részben statisztikai megközelítésétől eltérő az utolsó rész, a *Pillanatképek Bácska 1941–45 közötti történetéből*. A három fejezet tanulmányai felvázolják a Délvidék ma Szerbiához tartozó részének történetét a középkortól a 20. század közepéig, a második világháború végéig.

Az újabb kutatási eredmények bemutatására nem minden esetben került sor, például, hogy a zombori Schweidel-szobor ledöntése nem 1918-ban, hanem 1920-ban vagy 1921-ben következett be, és Baja városa a két világháború között többször is kísérletet tett annak visszaszerzésére a zombori II. Rákóczi Ferenc-szoborhoz hasonlóan. Néhány esetben egy-két fontos tény kimaradt, például Szabadka esetében, hogy Szentmária néven nyerte el a mezővárosi rangot, és tévesen kerül említésre, hogy a Délvidék első nyomdáját Szabadkán alapították, hiszen az első bácskai nyomda Újvidéken 1794-től működött, sőt Temesvárott már 1771-től volt ilyen jellegű vállalkozás. Apróbb tévedések a kötet más részein is felfedezhetők, például a szabadkai oltáregyletről azt írják, hogy gyermekvédelemmel foglalkozott, holott

az oltáregyesületek a templomok berendezési tárgyainak beszerzésével, oltárterítők készítésével törődtek.

Az egyes képeslapokhoz tartozó szövegek szürkészöld háttérrel jelennek meg a kötetben. Ezek a változatos leírások részben a képeslapok ábrázolásaira hívják fel a figyelmet, vagy az adott település egy-egy jellegzetességére. Néhány esetben a képeslap hátoldalán olvasható szövegekből kap az olvasó részleteket. A képeslapok történetéről is mesél a szabadkai városi színházat ábrázoló képeslap, mely „három országot látott”.

A többnyire fekete-fehér lapokról a legszínesebbek mégis azok a „leírások”, melyekből a képeslapok hátoldalán olvasható üzeneteket ismerhetjük meg. Például, a 131. oldalon az egyik zombori római katolikus templomot ábrázoló képeslapon olvasható: „Feri! Ma sokat gondoltunk Magára” – a képaláírás ezért lett „A zombori örvezető”. A magyarkanizsai templomot ábrázoló lap képaláírásába került az üzenet: „Sokszor csókol újból magyar földről Alex”. Ilyen az utolsó képeslap is, az „üzenet a múltból” magyarkanizsai lapja. A kötet első fejezetében található legrégibbi lapoknak legtöbbször a képes oldalára írták az üzeneteket, például a 18. oldalon található, a zombori „Schweidel József szobor leleplezési ünnepélye” című képeslapon olvasható a vármegyeháza előtti térről szólva a feladó üzenete: „Ez a legszebb része Zombornak ...”.

Sajnos a képaláírásokhoz tartozó szövegeknél csak hét esetben használták a Borovszky Samu szerkesztésében a dualizmus korában kiadott, Magyarország vármegyéi és városai sorozatban megjelent Bács-Bodrog vármegye, Torontál vármegye és Temes vármegye monográfiákat. Sztanisics, vagyis Őrszállás esetében így a falu alapításának az a „magyar verziója” kerülhetett volna a könyvbe, hogy a Nagybaracskáról és Dávodról (korábban: Dautova) 1763-ban a magyarok beköltözése miatt elköltöző szerbek alapították a falut.

A nemzeti összetartozás évében, 2020-ban megjelent könyv a délvidéki képeslapok iránt érdeklődőknek is tartalmaz néhány újdonságot. Ezek közül kurióznak számíthat a szabadkai leventeotthon, mely egy „Üdvözet Újvidékről” képeslapra került az 1940-es évek első felében.

A kötet végéről nagyon hiányzik egy helynévmutató, ami nemcsak a helytörténészek számára lenne fontos, hogy településükről van-e információ a kötetben, hanem megkönnyítené az egyes képeslapok megtalálását is.

Fábián Borbála